

Utbildningsdepartementet
Diarienummer: U2023/02078

Remissmissiv utredning om framtidens yrkeshögskola

Sammanfattning

Region Gotland har ålagts att inkomma med ett remissvar på utredningen SOU 2023:31 Framtidens yrkeshögskola och de förslag och diskussioner som tas upp i utredningen.

Region Gotland tycker det är bra att utredningen genomförts. Yrkeshögskolan (YH) har funnits sedan 2009 och varit en framgångsrik skolform som starkt bidragit till regional utveckling i Sverige och på Gotland.

Utbildningsformen har utvecklat flera nya sätt att bedriva utbildning för vuxna på. Det är bra att utredningen noggrant tittat på hur YH utvecklats och med det som underlag arbetat fram nya förslag så att skolformen även fortsättningsvis kan bidra till att hantera samhällets kompetensutmaningar. Utredningens resultat är viktigt för YH men också viktigt om andra skolformer för vuxna ska utvecklas med erfarenheter från åren med YH-utbildningar.

Region Gotland stödjer även utredningens förslag om att fler utbildningsplatser än idag ska tas fram

Yttrande

Gotland och yrkeshögskola

Som en bakgrund till vårt remissvar vill vi beskriva Gotlands specifika behov och förutsättningar för YH-utbildningar. Rent allmänt behöver staten alltid hantera Gotland som den ö-region vi är med de utmaningar som följer utifrån det. Gotland har i princip samma utmaningar vad gäller kompetensförsörjning som andra delar av Sverige. Den gotländska arbetsmarknaden är relativt sätt liten. Det gör att brister på kompetens får stora konsekvenser men att de är få till antalet i spetsyrken. Det innebär att det är svårt att i någon större omfattning bedriva egna YH-utbildningar som främst täcker de regionala behoven. Det finns inte en arbetsmarknad på Gotland som kan anställa en examinerad kull studenter.

Våra geografiska förutsättningar gör det också svårt att samarbeta med grannkommuner. Det går inte att pendla till en annan kommun för att läsa en YH-utbildning och behålla en stark förankring i hemorten. Flyttar man till fastlandet för att läsa en utbildning tenderar man att stanna där.

I praktiken har de flesta som studerar på YH yrkeserfarenhet, det är relativt få som kommer direkt från gymnasieskolan. Det är inte ovanligt att bakgrunden till YH- studier är en vilja att utveckla sig, göra ett karriärsbyte eller utveckla sig inom det yrkesområde man redan finns i. Många YH-studerande har familj och det försvårar en flytt från hemorten. Vi vill med detta resonemang visa att YH som skolform inte bara är viktig för Gotland utan man behöver från staten också ta hänsyn till de regionala förutsättningarna, annars är risken stor att skolformen inte får den betydelse den behöver för att utveckla Gotlands arbetsmarknad och underlätta vår framtida kompetensförsörjning.

Lärcenter och statens ansvar för YH över hela landet

Utredningen beskriver att en del av YH bedrivs i någon form av satellitutbildningar. Flera orter samlas kring en utbildning som en utbildningsanordnare bedriver. Det beskriver utredningen som positivt. Det är viktigt för Gotland att den formen utvecklas. I praktiken är det Gotlands största möjlighet att ta del av ett brett utbud av YH-utbildningar. En grupp gotlänningar som läser tillsammans med

motsvarande grupper på andra platser i Sverige är bra på flera sätt, inte minst för Region Gotlands kompetensförsörjning.

En utmaning är dock ekonomin. I praktiken tar utbildningsanordnaren alla inkomster och upplägget förutsätter att det finns Lärcenter som upplåter lokaler gratis. Dessutom behöver det på varje ort finns personer som har en översikt över hur utbildningen fungerar rent praktiskt och får ibland hjälpa till med kontakter med lokala arbetsgivare, bland annat för att LIA:an (Lärande i Arbete) ska bli så bra som möjligt. Region Gotland stödjer utredningens diskussion kring behovet av att staten hjälper till med att utveckla systemet med Lärcenter, främst genom ökat ekonomiskt stöd till dessa.

Staten behöver också styra Yrkehögskolan så att utbildningsutbudet ökar även utanför tillväxtregionerna. YH måste i tillräcklig omfattning finnas i skilda delar av Sverige. Region Gotland ser gärna ett tydligare uppdrag än idag från staten till Myndigheten för yrkehögskolan om att skolformen ska växa över hela landet.

I praktiken innebär en utbildning som fungerar i satellitform att det mesta av undervisningen bedrivs via IT. Det innebär att LIA blir extra viktigt för de studerande. Det innebär också för Gotland att det blir svårare att ta del av de viktiga YH-utbildningar med mycket praktiska moment och dyr laborationsutrustning som bedrivs som bundna utbildningar. Att dessa bedrivs på fastlandet gör det svårt för många gotlänningar som vill studera på YH att läsa dessa. De gotlänningar som ändå väljer en sådan utbildning på fastlandet "riskerar", ur Region Gotlands perspektiv, att fastna där och inte komma tillbaka till den gotländska arbetsmarknaden.

Gemensamt antagningssystem

Region Gotland stödjer utredningens förslag om att det behövs ett gemensamt antagningssystem. Men, vi vill betona att det är viktigt att ett sådant system inte på något vis försvårar antagning på reell kompetens, enligt den så kallade 20 % regeln eller genom ett behörighetsprov. En styrka med YH är att det finns flera vägar in till utbildningarna och något

som bör utvecklas. Ett utvecklat system med validering kan inte bara bidra till en förkortning av utbildningen utan också vara en del i att bli behörig. Då behöver andra former än antagning via betygssystemet också finnas och utvecklas.

Utökad LIA

Utredningen föreslår att systemet med LIA ska utvecklas och att även kortare YH-utbildningar ska omfattas av LIA. Region Gotland anser att LIA är en viktig del av YH-utbildningar. Det är kanske den enskilt viktigaste faktorn till att så många studerande efter examen kommer ut i arbete inom utbildningens branscher. De kontakter som tas under LIA:an, den kunskap som förmedlas och att man som studerande kan visa arbetsgivaren att man kan hantera arbetsuppgifter på ett bra vis är viktigt.

Dock är Region Gotland tveksamma till vilken nytta LIA har i de, ofta lite kortare utbildningar, där man kommer in i utbildningar utifrån det yrke man redan har med syfte att utveckla sig inom detta. Att genomföra sin LIA hos sin arbetsgivare är inte alla gånger en bra lösning. Här bör man nog ändå fundera kring hur man hanterar kraven på LIA.

Utredningen har inte tittat på om det blir, och i så fall vilka konsekvenser fler LIA platser får för andra former av praktik på arbetsmarknaden. Det är en utmaning för många skolformer att hitta tillräckligt bra praktikplatser inom bland annat APL, VFU, arbetsmarknadsutbildningar, anpassat gymnasium och Komvux som anpassad utbildning. Man bör reda ut om ökat antal LIA platser får konsekvenser för andra skolformer och hur dessa i så fall ska hanteras innan ett beslut om utökad LIA tas.

Fler kortare utbildningar

Utredning hanterar behov av kortare utbildningar inom Yrkehögskolan. Region Gotland stödjer de resonemang som förs i utredningen. Vi tror att kortare YH-utbildningar kan fylla en viktig roll i det livslånga lärandet. För Region Gotland, och säkert för flera av landets kommuner och regioner, kommer ett mer omfattande och utvecklande system med kortare utbildningar att underlätta kompetensutveckling. Förändringar och nya behov inom den offentliga sektorn går ibland fort. Region

Gotland tror att Yrkeshögskolan med sin förmåga att snabbt skapa bra utbildningar kan fylla en viktig roll för oss i vårt arbete att hantera nya utmaningar. Kanske är det Yrkeshögskolan som ska ha något slags huvudansvar inom Sveriges utbildningssystem att hantera eftergymnasiala kortare utbildningar inom perspektivet det livslånga lärandet.

Nationellt reglera YH-utbildningarnas innehåll

Utredning för ett resonemang kring behovet av att nationellt reglera YH-utbildningars innehåll. Normalt ska det inte vara så. Det finns ett stort värde i friheten att skapa egna utbildningar. Men, vissa utbildningar där examinerade vänder sig till en stor arbetsmarknad med många tänkbara arbetsgivare kan det ibland vara bra med ett nationellt styrt innehåll. Tandsköterskor är ett exempel men även lärarassistenter och stödpedagoger kan vara exempel på yrkesroller där det underlättar om arbetsgivaren vet vad de anställer. Det finns säkert fler exempel och om arbetsgivaren upplever en osäkerhet är risken stor att man avstår från att anställa eller utveckla en ny yrkesroll.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Rolf Öström
Ordförande Gymnasie- och
vuxenutbildningsnämnden

Torsten Flemming
Utbildningsdirektör
Utbildnings – och arbetslivsförvaltning